

De Meistersinger von Nürnberg in Bremen

door Engel van der Luyt

Het besluit om een operavoorstelling in het buitenland te gaan bijwonen is tegenwoordig heel gemakkelijk te nemen. Je hoeft maar achter de computer te gaan zitten en in een mum van tijd heb je een kaartje gekocht, een hotel geboekt en het vervoer geregeld. Misschien te gemakkelijk, want een enthousiaste opera fan zoals ik, boekt dan soms te snel een operareisje, waar hij later tegenop ziet als de dag daar is. Dat gevoel had ik vrijdagmorgen 26 september 2014 toen ik mij klaar maakte om naar Bremen te reizen: een treinreis van zes uur waarbij ik drie maal moest overstappen. In Bremen zou ik maar een uur hebben om van het station, via het hotel, naar het theater te lopen. Er behoefde maar iets met de verbindingen mis te gaan en ik zou het eerste bedrijf missen. Maar het is goed gegaan.

De zaak Sachs.

Het is een totaal andere *Meistersinger* geworden dan ik mij had voorgesteld. Regisseur Benedict von Peter heeft zich in deze productie geheel op Hans Sachs en Eva Pogner gericht. Sachs is in zijn optie een seksueel gefrustreerde man die het verwaarloosde en getraumatiseerde meisje Eva in zijn huis gevangen houdt. De gedachte aan “de zaak Dutroux” in België en “de zaak Frinzi” in Oostenrijk is onvermijdelijk. Als gevolg van deze visie op het stuk is de oorspronkelijke couleur locale en het handelen van de overige personen op de achtergrond gekomen en draait de handeling voornamelijk om de dader Sachs en het slachtoffer Eva. Daar is bij het ontwerp van het decor rekening mee gehouden. Dat bestaat uit een metalen frame met in het midden twee en aan weerszijden drie etages. Het orkest zit in het midden op de eerste etage en over de lege orkestbak is in het midden in plankier gelegd met terzijde diepten, waar de *Lehrbuben* in springen of uit omhoog klimmen maar waarin ook, op een boosaardige manier, ongewenste personen geduwd worden.

Het speelvlak van het toch al kleine toneel van het theater is hierdoor nog kleiner geworden. Het is de kleine ruimte (cel/kelder?) waarin Eva opgesloten zit en afgesloten is van de buitenwereld. Alles waarbij zij niet betrokken is, speelt zich “buiten de deur” af. Dominant decorstuk in deze kleine ruimte is dan ook een verrijdbare losse deur, waarvoor Eva angstig op de grond ligt en waarachter Sachs haar afluistert of

bespioneert. Verder zien we in het kleine vertrek een krukje met een leeslampje, een paar rode kinderschoentjes, een houten witte pop in de vorm van een ridder en een sprookjesboek over ‘*Der fremde Ritter*’. Het lijkt er op dat alles wat in de ruimte waarin zij opgesloten zit realiteit is en alles wat zich daarbuiten afspeelt slechts fantasieën in haar hoofd zijn.

Sachs en Eva dragen hedendaagse kleding terwijl de meester-zangers en de leerjongens historisch getinte kostuums dragen. De meester-zangers en de rondspringende leerlingen maken hierdoor een nachtmerrieachtige indruk. Sachs heeft een bruine ribfluwelen broek en een wijde rode trui aan en Eva draagt afwisselend een nachtjapon of een sweatshirt. Sachs en Eva worden op deze wijze nadrukkelijk als in het hier en nu levende personen uit de historische context van het verhaal gehaald. Af en toe verschijnt er een haas in de scène. Als die op het toneel is gedraagt hij zich vriendelijk en behulpzaam maar als hij wegloopt, horen we van achter het toneel geschreeuw van kinderen, zodat je jezelf

afvraagt: ‘zijn er soms ook nog andere kleine meisjes ergens in het huis opgesloten?’ De haas moet op deze wijze waarschijnlijk de vriendelijke en boosaardige zijde van Sachs verbeelden. Hoewel de leerling van Sachs bepaald niet liefdevol door zijn baas behandeld wordt, is David met zijn verloofde Magdalene het enige stel dat zich op het toneel normaal gedraagt en doet alsof het niets weet en ziet. David wil

tenslotte meester worden en dan verdraag je wat van je werkgever of je ziet het een en ander door de vingers.

Sachs' rivalen

Het is in deze context duidelijk dat de twee mannen die proberen, door aan de aanstaande zangwedstrijd mee te doen, Eva voor zich te winnen, door Sachs uitgeschakeld moeten worden. Dat doet Sachs door misleiding en manipulatie. Na Beckmesser tegengesproken en gesard te hebben, misleidt hij hem door hem de indruk te geven een lied op tekst van Sachs in handen te hebben en daarmee stellig zal winnen. Hij gaat daardoor echter schandelijk de mist in en wordt, na de uitvoering van het verhaspelde lied, verachtelijk door Sachs van het toneel geduwd (in het gat naast het plankier). Walter wordt bij het dichten en componeren van zijn lied op een zodanige wijze gemanipuleerd dat het in het prijslied niet meer om de echte Eva maar om ‘de mooiste aller vrouwen: de Muze der Parnassus’ gaat. Op het moment dat Eva deze conclusie van het prijslied hoort, komt zij in opstand en bevrijdt zich uit de voor haar benauwende mannenwereld door zelf de frase: ‘*Will ohne Meister glücklich sein*’ te zingen en van het toneel weg te vluchten.

In deze trieste setting is er een heerlijk moment van ontspanning en dat is tijdens de zogenaamde *Prügelscène*. Die wordt in de vorm van een kussengevecht uitgevoerd waarin ook de eerste rijen van de zaal betrokken raken en waaraan ik enthousiast heb meegedaan.

Verhaallijn

Het moge duidelijk zijn dat, als je als regisseur voor een zodanige uitgesproken visie kiest, je dan het verloop van het verhaal geweld aan moet doen, want de tekst van de opera moet wel gezongen en de muziek uitgevoerd worden. Eerlijk gezegd heeft mij dat niet gestoord. Kennelijk ben ik zo vertrouwd met het verhaal, dat de oorspronkelijke verhaallijn in mijn achterhoofd via de muziek doorliep terwijl ik voor mijn ogen iets anders gebeuren zag. Maar laat ik proberen in het kort te vertellen hoe een en ander zich aan mijn ogen ontrolde. Omdat er geen voordoek gebruikt kan worden (want dan zouden we het orkest niet goed kunnen horen), start de voorstelling in het donker. Als het toneel verlicht wordt en de

ouverture inzet, zien we Eva in nachtjapon voor een gesloten deur liggen. Als Sachs van tijd tot tijd achter die deur komt luisteren, wordt zij nerveus en kijkt angstig naar de deur, die echter niet geopend wordt. Als Sachs wegloupt en Eva denkt dat zij niet wordt afgeluisterd of bespioneerd, wordt zij wat rustiger, pakt haar pop en gaat op de rand van het toneel in haar sprookjesboek zitten lezen, telkens opgeschrikt als zij merkt dat Sachs weer achter de deur staat. Met dit spel gedurende de ouverture wordt de hoofdlijn van deze encenering gekarakteriseerd. Omdat er op het betrekkelijk kleine speelvlak veelal slechts één verrijdbare deur wordt gebruikt, blijft de rest van het toneel zicht- en bruikbaar, zodat ook daar gespeeld kan worden. Eva verblijft gedurende de gehele opera op het toneel en neemt, wanneer haar te zingen rol dat aangeeft, deel aan de handeling maar merendeels is zij inactief op het toneel aanwezig. Wanneer in het donker, onder het orkest, het openingskoraal wordt gezongen, verschijnt rechts als in een droombeeld Walther von Stolzing in de outfit van haar pop en zoals afgebeeld op het kaft van haar sprookjesboek. Later voegt hij zich daadwerkelijk bij haar. Zoals gezegd geeft zijn verschijning de indruk dat het verloop van de handelingen zich slechts in het hoofd van Eva afspeelt. Hoewel... er zijn ook scènes waarin we de gemoedstoestand van Sachs realistisch uitgebeeld krijgen. Tijdens de “Wahn monoloog” zit hij wanhopig en ineengedoken op de rand van het toneel met de pop en het boek van Eva in de armen. Hij ziet op dat moment in dat hij de grip op Eva aan het verliezen is: zij blijft niet het angstige onderdanige kind. Dat blijkt heel mooi tijdens de “krappe schoen” scene: hij wil haar de te klein geworden rode schoentjes aan doen maar die passen niet meer. Om ze toch aan haar voeten te krijgen plakt hij ze met plakband aan haar voeten vast. Het is een voorstelling waarin we beurtelings getuigen zijn van wat zich in het hoofd van de twee hoofdpersonen afspeelt en van wat werkelijk om hen heen gebeurt. Moeilijk in details te beschrijven maar boeiend om het van nabij mee te beleven. In plaats van een vrolijk slot op een drukbevolkte feestweide, eindigt de opera triest met een leeggelopen toneel. Maar aan het slot is het nog niet afgelopen, want voor de deur zit een klein meisje met rode schoentjes te wachten om binnen gelaten te worden. Of was dit het begin?

Er wordt in deze productie onder leiding van dirigent Markus Poschner niet alleen goed gezongen en gemusiceerd maar ook voortreffelijk geacteerd. Vooral door de hoofdpersonen: Claudio Otelli, die de verschillende gemoedstoestanden van Sachs zeer geloofwaardig weet over te brengen en Erika Roos als Eva, die gedurende de gehele voorstelling op het toneel aanwezig is en in mimiek en gebaar datgene wat door de meesterzangers, Stolzing en Sachs bekostuofd wordt volgt en daarop reageert. Naast haar muzikale vertolking van de partij levert zij door haar stille, de handeling becommentariërend spel, een geweldige prestatie. Al met al een intrigerende productie die u, als u nieuwsgierig geworden bent, nog op 21 december 2014 en 18 januari 2015 live kunt bijwonen. 🎵